

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1988

NOVEMBER

NAGY ANDRÁS

Anna Karenina pályaudvar

Egy Tolsztoj-értelmezés nagy színpadra

SZEMÉLYEK

ANNA KARENINA, született Oblonszkaja, harminckét éves
ALEKSZEJ KARENIN, tanácsos, a férje, harminchét éves
ALEKSZEJ VRONSKIJ, százados (utóbb szolgálaton kívül), huszonkilenc éves
SZTYEPAN OBLONSKIJ, tanácsos, harminchét éves
DARJA (DOLLY) Oblonszkaja, született Scserbackaja, a felesége, harminckét éves
KUZMA, szolga
DUNYA, szolgálólány
SZERPUHOVSZKOJ, százados, ezredes, majd tábornok, huszonkilenc éves
SZTREMÓV, tanácsos
BETSY TVERSZKAJA
LIGYIJA IVANOVNA } a pétervári „társaság” tagjai
TUSKEVICSEK
SZOROKINÉK, szomszédok
ÁLLOMÁSFŐNÖK
TÖRÖK UTAZÓ
MADDALENA, dajka
FOMIN, rovatvezető
STOLZ BÁRÓ, mérnök
RONALD, zsoké

Történet: a krími háború előtt és alatt.

Helyszín: pályaudvar, tágas csarnok tehát, szükséges berendezéssel, mely olyannyira egyforma Péterváron, Moszkvában vagy egy kisvárosban. És amely ennek az elmúlt századnak — mint a párizsi Orsay Múzeum bizonyította — mégis a legmegfelelőbb műfaja lehetett. A tér egyszer-egyszer lóversenypályává alakul. Előtérben azonban — mely persze nem válik el igazán a pályaudvartól — szoba: szalon, vagy dolgozószoba, vagy háló, esetenként pedig, éppen mert nyitott és elől van: terasz.

I.

Vidéki vasútállomás. Éjszaka, szélviharral, kavargó havazással. Minden csörög, csattog, csapódik a hatalmas erejű szélben. Csuklyás-lámpás kis vasutasok vélhetően mozdonyt cserélnek: tolatás, ütközés, kapcsolás zajjaival. „Telt”, „ruganyos” és „egyenes tartású” nőalak, mint Tolsztoj írta Anna Karenináról, lép el az egyik vasoszloptól: rosszul van, szédül, vagy melege van, s a viharral mit sem törődve indul a vonat felé. Amikor a másik vasoszlopnál megtorpan. Valaki áll mögötte, aki ismerős. Valamit mond neki. A szél túlkialtja. Majd újra, hangosabban. Azt is, Anna nevetve csóválja meg a fejét, legyint, amikor az oszlop takarásából mosolygós, alacsony katona lép ki: Vronszkij, századosi egyenruhában. Odatartja a fülét. Anna beleordít

ANNA Miért utazik?!

VRONSKIJ Tudhatja!

ANNA De ha nem tudom!

VRONSKIJ Hogy ott legyek, ahol maga!

ANNA Nem, nem, hagyja abba! Szálljon fel! Egy mazurka nem kötelez semmire, senkit!

VRONSKIJ Egy mazurka! És maga! Maga miért utazik?!

ANNA Rosszul voltam, leszálltam! A vonat hol előrement, hol hátra, minden imbolygott, a fogason vadállatok lógtak kabátok helyett, a folyók fölött a hidak csak véletlenül értek a másik partig!... Maga nem érezte?!

VRONSKIJ Miért jött el Moszkvából?!

ANNA Egy angol regényt próbáltam olvasni, s a hősök már majdnem elérték a maguk angol boldogságát, volt birtok, krikett, szerencsés parti!... Mit mond?!

VRONSKIJ Hiszen ma még Moszkvában kellene lennie! Miért jön Pétervárra?! Scserbackijék vizitre várják!

ANNA Magát várják! Ahogy magát várta Kitty Scserbackaja! Mindazzal a piruló, epekedő odaadással, amivel párás tekintetű bakfisok néznek efféle fiatalemberekkel töltött uniformisokra, szédült bálokon! Ah! Gonosz vagyok! Hagyjon! De azt magának kellett volna látnia, és szégyenkeznie rajta, ahogy mind keserűbb lett az epekedés, mind forróbb a pirulás, s egyre sűrűbb a pára, s amikor azzal vigasztalta magát a táncrendjét, tudja, kinek! szűzen őrző, pihegő kis lélek, hogy majd jön a mazurka, s a mazurka alatt kell eldőlnie mindennek!...

VRONSKIJ Úgy van! És a mazurka alatt eldőlt minden!

ANNA Hagyjon magamra! Szálljon már fel! Mit mond?!

VRONSKIJ Hogy csakugyan, talán már felmelegítettek Kitty Scserbackaja rajongástól tündöklő bociszemei, nem tagadom, éreztem és élveztem is ezt a sugárzást, de hogy a mazurkából micsoda forróság csaphat ki, túl érzéken és élvezeten, ezt magától kellett megtudnom, Anna!

ANNA A tánc: tánc! Sajnálom, ha zavarba hoztam azzal, hogy én így táncolok! A vonat pedig: vonat! És mindjárt itt hagy minket!

VRONSKIJ Hát hagyjon! Mintha nem láttam volna táncolni másokkal is, másképp is, tegnap este!

ANNA Mit akar ezzel mondani?!

Hirtelen, nagy csattanással-csörrenéssel megindul a szerelvény, majd még váratlanabban s nagy zajjal megáll. Kialtás. A csuklyás-lámpás vasutasok rémülten futnak egy irányban

Látja! Látja, mit csinál!

VRONSKIJ Istenem! A kerék alá esett!

ANNA Micsoda halál.

VRONSKIJ Egyetlen pillanat.

ANNA Egy pillanat, aminek nincs vége többé. De a vonat! Miért nem siklik ki legalább ilyenkor?!

VRONSKIJ A vonat? De most már csakugyan fel kell szállnunk!

Elindulnak a hágcsó felé, amikor a hangosbeszélőből, a vihar hangzavarán túl kiválik egy mondat, a regény

mottója: „Enyém a bosszúállás, és én megfizetek.” Anna megtorpan. Vronszkijra néz. A férfi azonban bizonytalán nem hallott semmit, készségesen fordul vissza, s a kezét nyújtja az asszonynak

ANNA Nem. Erre nem. (Állva marad, és megfogja Vronszkij kezét)

Erősödő zúgás, majd hirtelen lesz sötét, csend. És amire ismét világos lesz, már nappali fényben ragyog a pályaudvar, a pétervári; köznapi jövés-menés, nyüzsgés és forgalom közepette a hangosbeszélő is csak a dolgát teljesíti, most például azt jelenti be, hogy a gyorsvonat Moszkva felől megérkezett. És az érkezőkből kiválik Anna, magas és szép, körülnéz — amikor egy hivatalnok-egyenruhás, értelmiségi ábrázatú férfi zsebébe süllyeszti a mindaddig olvasott folyóiratot, s gondterhelten arcán mosoly árad el. Annához lép, előbb kezét csókol neki, majd Anna hirtelen, erősen átöleli — akkor szájon csókolja. Majd az asszony eltolja magától

Rettenetes utam volt. Rettenetes éjszakám.
KARENIN Kedvesem. Elszöktem hozzád a tanácsból.
ANNA Alekszej... Fáradtan látszol. Megöregített ez a három nap?
KARENIN Reggelig dolgoztam a tervezetemen. Délután kezdődik a vitája.
ANNA Menjünk gyorsan! Küldd el Kuzmát a csomagjaimért. Hatodik kocsi. Mennyire örülök.
KARENIN És neked? Sikered volt?
ANNA Hogyan?
KARENIN Oblonszkijéknál helyreállítottad a békét? Sógornőd abszolúciót adott fivéred hűtlenkedéseire?
ANNA Miért beszélés így róluk? Ez egy nagyon... Kerves dolog. Olyan furcsa vagy most.
KARENIN Te viszont gyönyörű vagy. És örülök, hogy hamarabb jöttél haza.
ANNA Képzeld, Alekszej, tegnap bálba kellett mennem. Oblonszkijékkal, Scserbackijékkal. Olyan furcsák ezek a moszkvaiak. Minden olyan közvetlen, túlzottan nyílt talán, zavarbaejtően direkt. Gondold el, még táncoltam is.
KARENIN Kuzma, vidd a kocsihoz a csomagokat! S a bál után azonnal csomagoltál s jöttél?
ANNA Olyan nyugtalan voltam. Valahogy nem való ez nekem. Előbb a fivéremék hűlő szerelme, azután egy efféle bál forró és füledt vágyakozásai, keringő, pezsgő, katonatisztek, sok boldogtalan bakfis és tönkrement házasság, nem tett jót nekem ez az érzéki szau-na. Hiányoztatok. Istenem! Szerjossa hogy van?
KARENIN Nagyon vár. Minden este a Mamáról kellett mesélni neki, hogy Mama miként hódítja meg Moszkvát. Azt hiszem, veled mint puha és meleg Napóleonnal álmodott.

Hirtelen újra szél vág keresztül a csarnokon, s a csomagokkal megrakott Kuzma mellől Vronszkij lép elő, s meghajol

VRONSZKIJ Búcsúznom kell.
ANNA De hiszen már elbúcsúzott. Alekszej, ez itt Vronszkij.
KARENIN Karenin. Örülök. A feleségem már beszélt rólad.
VRONSZKIJ Már?
ANNA Alekszej.
KARENIN De hiszen te is egyenest a bálról jössz, ugye. S éppen most mondta Anna: Moszkva, boldogtalan bakfisok, tönkrement házasságok, katonatisztek. Íme.
ANNA De most már csakugyan mennünk kell. Kuzma!
KARENIN Hiszen most küldtem előre. Milyen sápadt vagy. Karolj belém.
ANNA Dehogy. Talán a vérnyomásom. Azért beléd karolok. Akkor tehát, százados úr...
VRONSZKIJ Nem tudom, lehetnék-e mindjárt udvariatlan. Váratlanul érkeztem ugyanis, nem küldtek kocsit értem. A bérkocsikat pedig ki nem állhatom. Bevinnének-e a Nyevszkijig.
ANNA A Nyevszkijig...

KARENIN Hogyne. Majd arra kerülünk. Kuzmát pedig elküldjük a csomagjaidért.
VRONSZKIJ Köszönöm, de csomagjaim sincsenek.
KARENIN Ezek szerint az utazás számodra is váratlan volt. Na, gyerünk.

Karenin dolgozószobájában

ANNA Istenem, miért ilyen szűkek, füledtek ezek a szobák. Csak egy pillanatra ülök le nálad. Át is kelene öltöznöm. Vagy maradjak inkább ebben a ruhában? Tetszem? Este elmehetnénk valahova.
KARENIN De hiszen délután lesz a vitám. Nem is mondtad, Moszkvában mit szólnak a tervezetemhez.
ANNA Hát... Nagyra. Becsülik. Oblonszkij külön is. Bocsáss meg, de nem vágattál haját mostanában? Olyan rendkívül nagyok tűnik a füled.
KARENIN A fülem? Másvalami változott itt meg, figyelj csak jobban.
ANNA Milyen jó itthon. Milyen meleg van. Nyiss ablakot, kérlek. Nem érzem jól magam. Tudod, most aktuális, hogy rosszul legyek. Moszkvában állandóan sírhatnékem volt. Milyen ostoba dolog. Nem csak a szegény fivérem és Dolly miatt, de mintha megmozdult volna alattam a föld. Szinte menekültem vissza, haza. És akkor ez a rettenetes utazás.
KARENIN Úgy csillog a szemed, mint lánykorodban. Én pedig úgy vártalak vissza, mint mikor még ifjú házasként voltunk.
ANNA Brrrr... Azt hiszem, lepihenek.
KARENIN Szerettem volna, ha itthon vagy, amíg írom a tervezetet. Ha együtt ebédelünk, amikor megjövök a tanácsból, hallom a lépteidet este, a dolgozószobából, átmehetek hozzád, amikor megakadok a munkában, s reménytelennek látszik a folytatás; de azután megírtam így is.
ANNA Milyen furcsa is most itt minden.
KARENIN Néha arra gondoltam, hogy ha nem ismernék vagy nem szeretnék egymást, talán soha ezt a tanácsot nem tudtam volna létrehozni, ezt a tervezetet nem dolgozhattam volna ki; Oroszország lenne boldogtalanabb nélküled.
ANNA De hiszen te átrendezted a szobát! Milyen... Méltóságteljes lett minden.
KARENIN Tetszik? Az íróasztal angol. A könyvszekrény használt, de tágas. A fotel pedig apám írodájából valók, én csak áthúztam.
ANNA Olyan... Nagyszabású. Beérkezett.
KARENIN És ott a képed. Az én ikonom. Ha az asztalomnál ülök, s felnézek, mindig találkozik a tekintetünk.
ANNA Szerintem meg kancsal. Ilyen. És a hajam is képtelenül rövid. Vagy vágassam le most is, fiúsrá? Nem vagyok már öreg hozzá?
KARENIN Ne vágasd le.
ANNA Azt hiszem, levágatom. Szegény Dolly sógornőm hogy megöregedett! S a bánat csak tovább véníti, egyre. Gondoltál már arra, Alekszej, hogy a boldog családok valahogy mind hasonlóképp egymáshoz, míg minden boldogtalan család a maga módján az?
KARENIN Azt hiszem, még készülnöm kellene a vitára.
ANNA Oblonszkijnál teljes volt a zűrzavar, amikor megérkeztem. A családtagok és a személyzet úgy érezte, hogy semmi közük egymáshoz többé, Dolly nem jött elő a szobájából, Sztjepan harmadik napja nem volt otthon, a gyerekek magukra hagyottan futkos-tak, az angol nevelőnő összekapott a kulcsárnővel, és felmondott, a szakácsnő előző nap, ebéd előtt távozott, a mosogatólány és a kocsis együtt megszökött. S mindez azért, mert Sztjepan Oblonszkij elcsábította a francia kísasszonyt. Nem képtelenség?
KARENIN A csábítás vagy a zűrzavar? Azt hiszem, be lehetne csukni az ablakot.
ANNA Még ne. Untatlak? Nem, akkor nem beszélek többet.
KARENIN Ugyan, Anna. Maradj. És te... Te megoldottad a problémáikat.
ANNA Dehogy. Semmit nem lehetett megoldani. Hiszen Oblonszkij bátyám igencsak szerelmes természetű, s ugyan miként is lehetne szerelmes a kopott, kis öre-

gedő Dollyba, nyolc év házasság és négy gyerek után. Arra pedig, hogy csaljon és hazudozzon, természeténél fogva képtelen.

KARENIN Emlékszel, micsoda szerelem volt az? Oblonszkij meg akarta volna ölni magát Dolly Scserbackajáért. Az íróasztalom, az előző íróasztalom sarkának verte a fejét, és zokogott.

ANNA Dolly pedig szerelmet akar, a feleség jogán, de hát lehet-e szerelmet akarni. Lehet-e napsütést akarni, vagy hóvihart?

KARENIN És főképpen: kell-e. Akarnál-e mindig vakító fényben élni, vagy forróságban; s amikor az ember az íróasztal sarkába veri a fejét, nem írhat egyszerűs mind tervezeteket rajta.

ANNA Milyen különös vagy, ahogy ezt mondod, Alekszej.

KARENIN Mert Oblonszkij bátyád, s ezzel a kérdést le is zárhatjuk, feltételezésem szerint nem a wertheri lobogás alkalmát kereste a francia kisasszonyban, hanem talán csak a ruganyosabb húst, fényesebb haját, nazálisabb sikolyokat. Kár ebbe szerelmet keverni, házastársi jogokat s a család boldogtalanságát.

ANNA Jó, megyek. Talán ez a dolgozószoba hiányzott Moszkvából, hogy ilyen magabiztosan ítélkezhessen, látva kétségbeesett fivéremet, aki hibásnak érzi magát, de nem bűnösnek, mert egykor szerződést kötött a szenvedélyeire, s most fel kell ismernie, hogy nem tarthatja be, mert legyen mégoly véletlen és méltatlan a kiváltója, saját érzelmeitől mégsem váltotta meg magát biztonsággal. És szegény Dolly pedig, aki megérzi, hogy hopp, eltelik az élet, s ő lelkének legpazarabb képességeit a házastárs jogaira cserélte, melyeket, lám, érvényesíteni sem tud. És ott élnek, abban a nagy, most már ismét működő moszkvai házban, magányosan, a hiábavaló szerelmükkel.

KARENIN Kedvesem. Küldess be kávé, kérek.

A pétérvári pályaudvaron, este. Érkezők áramlása, hangosbeszélő recsegése, s a még mindig báli uniformisát viselő Vronszkij, aki szédülten sodródik, szembe az úrral. Amikor egy testes, vidám, hivatalnok-egyenruhás férfi állja útját, fényes mosollyal: Oblonszkij

OBLONSKIJ Százados úr, vége a bálnak...

VRONSKIJ Sztjepan... Ésre sem vettelek! Lehet, hogy anyámat sem vettem észre? Nem tudod, hol utazott?

OBLONSKIJ Hátul. S haragudott, hogy te az előző vonattal előrejöttél.

VRONSKIJ Te Sztjepan. Gondoltál már arra, milyen szép egy ilyen pályaudvar? A tágassága, a finom és teherbíró vasszerkezete, s a vonatok, melyek itt fejezik be rohanásukat...

OBLONSKIJ Itt gyönyörködsz, de arra még nem volt idő, hogy átöltözz.

VRONSKIJ De hiszen csak most érkeztem. Reggel. Mit mondtál, anyám hol van?

OBLONSKIJ Ha még bámészkodsz kissé, ideér.

VRONSKIJ Kedves, kedves Sztjepan! Úgy örülök, hogy látlak!

OBLONSKIJ Pedig hirtelen szántam el magam az utazásra. Dolly ugyanis pár napra átköltözött a hűgához. Mert Kitty... Kitty Scserbackaja a bál után megbetegedett. Súlyosan.

VRONSKIJ Istenem. Megbetegedett, szegény gyerek. Te, lehet, hogy anyám már tényleg elment? Akkor beviszlek téged a városba. Merre tartasz?

OBLONSKIJ Most inkább nem bízom rád magam, Alekszej. És különben is. A sógoromhoz készülök, valamiféle tanácsot alapított, amely amellet, hogy nagy-szerű, szabadelvű és reformpárti intézmény, még biztosan jól jövedelmező kincstári stallum is, én pedig, tudod, régi szabadelvű és reformpárti vagyok. Ilyenkor. Miért mosolyogsz?

VRONSKIJ Mert a szemed, amikor így hunyorítasz, éppúgy csillog, mint hűgódé.

OBLONSKIJ No igen, és Annát is meg akarom keresni. Az a nő, a kis kezével, úgy simította el házastársi viszályainkat, hogy majdnem újra Dollyba szerettem.

VRONSKIJ Azt mondod: kis kezével? Add ide a táskádat. Most már ragaszodom hozzá, hogy bevigyelek. OBLONSKIJ Vronszkaja grófnő pedig jöhet gyalog? VRONSKIJ Jaj, igen. De ha egyszer úgylis haragszik. Legalább okot adok rá. Ha már úgy örülsz neked! Majd kocsit fogad.

Kareninék hálószobájában. Karenin „kimosdva” és „beillatosítva” érkezik, s „különös mosollyal” bújik ágyba; Anna még a tükör előtt ül

KARENIN A tükröt majd áttesszük ide, szembe. És selyemtapétához mit szólnál? Egy ennél szélesebb ágyat is kineztem. Oroszlánlábú.

ANNA Istenem, milyen szagod van?

KARENIN A pézsma arcvíz. A kedvedért...

ANNA Tudod, hogy azt tulajdonképpen egy patkány váladékából csinálják?

KARENIN De hiszen tőled kaptam. Lemossam?

ANNA Olyan jó, hűvös ez a tükör, amikor így nekinyomom a homlokomat. És olyan furcsa akkor ez a szoba.

KARENIN Megfájdult a fejem kissé a tanácsban. Megmasszírozod?

ANNA Persze. Mindjárt. Olyan... Olyan jó, hogy még sima a bőröm.

KARENIN Ahogy Sztremovra néztem, hasított bele, ide. Egészen csendesén annyit mondtam, hogy Oroszország csak akkor lehet nagy, ha nem lesz szerelmes többé saját nagyságába. Az arcát néztem, ahogy eltorzult.

ANNA Azt mondod: szerelmes?

KARENIN Sztremov elsápadt, szólni akart, de már éreztem, hogy a birtokomban vannak, még halkabbra fogtam a hangomat, bár már hasogatott a halántékom: hogy ha hazánk csakugyan asszony, anyácska, akkor bizony képtelenség lenne, ha fiait nem ellátni és boldogítani akarná, hanem vadítani és feláldozni. Nem jössz?

ANNA Dehogynem. Csak még ezt a krémet. Szóval sikered volt.

KARENIN Miért mondod így? Igen, sikerem. Mégpedig könnyed és mégis átütő. Sztremovnak vége. Persze, éppen elég munka volt benne.

ANNA Jól van. Hát megyek. Látod, nincs rajtam fűző, és mégis...

KARENIN Látom, Anna. Olyan hajlékony vagy, olyan különös, a három nap után valami egészen furcsán felzaklató van benned... Itt fáj, a halántékomtól felfelé, egészen eddig.

ANNA Istenem, Alekszej, a füled. De hiszen tiszta krém a kezem. Bocssás meg, de nem tudlak masszírozni.

KARENIN Akkor csak bújj ide, a krémes mancsoddal.

ANNA Ide? Értem.

KARENIN Anna, mi van veled?

ANNA Semmi, Alekszej. Tessék. Ma este hogy akarsz? *(És sírva fakad)*

Sötét

Kareninék szalonjában. Ilyenkor „fogadnak”, kora délutáni tea, megszokott társaság. Betsy Tverszkaja, Ligijja Ivanovna s az előbbi hódolója: Tuskevics, meg a házi-gazda-házaspár

BETSY Maga gyógyíthatatlan racionalista, Alekszej. Ha a spiritizmusban nem hisz, hogyan hihet az elektromosságban például? Arról is csak annyit tudunk, hogy erő, amely hat.

TUSKEVICS Bizony nagy dolog az elektromosság! A színházakban, mulatókban már mind villanyvilágítás! Maholnap a vasúton is! Ez a fejlődés, kérem.

LIGIJA Vagy a hit. Vagy a szeretet. Az sem más. Nem kell mindenáron Krisztus sebébe vájni az ujjunkat.

KARENIN Ó, kérem, én akkor az ujjamnak sem hinnék. Pusztán érteni akarom. S az elektromosság keletkezését értem, a megidézett szellemekét nem.

Csengetés

ANNA Kit várunk még, Alekszej?

KARENIN Oblonszkij bátyád jelentette be magát, s egy fiatal katonatiszt.

ANNA Vronszkij?

TUSKEVICS Már a hadseregnél is! Ismertem ezt a Vronszkijt, amikor még Bronstein volt, s tollkereskedő egy déli kormányzóságban.

BETSY Téved, barátom. Kifogástalan orosz család, bár kissé szenvedélyes előtörténettel.

KARENIN Most pedig egyike azoknak a fiatal katonatiszteknek, akiktől szívesebben óvnam meg a hazámat.

ANNA A házat? Alekszej, akkor ne fogadjuk.

KARENIN Félreértesz, Anna. Dehogynem fogadjuk.

Belép Oblonszkij és Vronszkij, utóbbi kezében hatalmas körte

OBLONSKIJ Jó napot. Vagyis bonjour, pétervári dialektusban. Ez itt Alekszej Vronszkij barátom. Ófelsége századosa, allovázmester s a birodalom legnagyobb körtéjének birtokosa, de már nem sokáig.

KARENIN Isten hozott.

VRONSKIJ Ezt magának hoztam.

ANNA Nekem? Zavarba hoz.

BETSY Figyelemre méltó méret! És ilyenkor!

KARENIN Ha az íze a formájával egyenesen arányos, pazar lakoma válhat belőle. Csak hogy tapasztalataim általában az ellenkezőjére utalnak.

ANNA Megenni? Mikor olyan gyönyörű. Igazán köszönöm.

OBLONSKIJ Ha elteszed, meglötyted. Valami kisázsiai kereskedőtől való. Na, kapunk teát?

ANNA Hogyne, máris. Még forró a szamová.

KARENIN Dolly, hallom, jól van.

OBLONSKIJ Mint lánykorában. Vagy majdnem. Ha leteszed a körtét, Anna, akkor nem lötykölöd ki.

ANNA Igen, hogyne. Maga is kér?

VRONSKIJ „Maga is.”

OBLONSKIJ Tegnap átköltözött a hűgához. Merthogy Kitty súlyosan megbetegedett.

KARENIN Anna, mit csinálsz?

ANNA Jaj, bocsásson meg!

VRONSKIJ Nem történt semmi, igazán semmi!

ANNA Jaj, dehogynem, hiszen gőzölög a keze. Várjon... Felszárítom.

KARENIN Tartsd inkább gyorsan hideg víz alá, különben megvörösödik, mint a főtt rák.

VRONSKIJ Igazán, de igazán nem számít. Folytassák csak a beszélgetést. Biztosan érdekes társalgást szakitottunk félbe.

TUSKEVICS Éppen a spiritizmusról disputáltunk. Érdekelne, miként vélekednek erről Moszkvában.

OBLONSKIJ Nekem épp elég gondom van azokkal a lelkekkel, amelyekhez test is tartozik, nem hogy még a testetleneket is idézgessem.

LIGYIJA Ha maguk csak szellemességre használják a szellemüket, akkor nemsokára nem is lesz mit idézni.

BETSY A mi pétervári ifjúságunk talán nem ilyen cinikus.

VRONSKIJ Én csak véteknék tartom. Köszönöm, nem kell bekötni. Véteknék, mert megfosztja a lelket attól a szabadságától, amely mégiscsak legfőbb tulajdona. És ami által helyreáll az az egyensúly, mely az élet múltával elveszett. És talán ezért csalás az egész. Mert ha se élet nincs, se szabadság, akkor az, ami az asztal fölött megjelenik, nem is lehet lélek.

KARENIN Igazán költői dedukció. Ófelsége ifjú tisztjei bálokon és lóversenyeken túl a lélekmatafizikában is jártasak. Hallgatnának még, csak hogy engem alantasabb kötelességeim elszólitának: egy nagy hírű nemzetközi utazót kell fogadnom a pályaudvaron. Már el is késtem.

OBLONSKIJ A kutyaafját! Pedig azért utaztam ide Moszkvából, hogy beszélhessek veled. Tudod, arról a szabadelvű... Micsoda. Tanácsról, amit olyan remekül megalapítottál itt a minap.

BETSY Nekünk is indulnunk kell, igaz, barátom? Valami felolvasás lesz valami közgazdaságról.

TUSKEVICS Egy bizonyos németországi zsidó fantáziált, itt meg vitatják. De hát ott kell lenni.

ANNA Istenem, maradjatok még. Kérlek.

KARENIN Gyere hát velem, Sztjepan, az úton elmondok mindent. No meg talán a találkozás is kedvedre lehet.

OBLONSKIJ Mondd csak: csinos és fiatal ez az utazó? És főként: asszony?

KARENIN Nem mondhatnám. De az isztambuli értelmiségi elit egyik legemlékezetesebb alakja.

VRONSKIJ Török?

KARENIN Anna, lehet, hogy csak későn érek haza.

ANNA Remélem, meg tudlak még várni.

KARENIN Bizony török. Mert dacára ökölrázásnak és közhangulatnak, engem nem csak a körtéjük kápráztat el, de a szellemük is. oBcsássanak meg. És isten velük.

Pályaudvaron, Péterváron

OBLONSKIJ Értsd meg, Alekszej, hogy Moszkvában elsősorban szenvedély van és hagyomány és becsület, s csak azután következnek, hogy ez szabadelvű vagy reformpárti vagy micsoda.

KARENIN Értelek, Sztjepan, de lehet, hogy már megérkezett és elment?

OBLONSKIJ Egyébként is gyanús onnan nézve minden efféle pétervári, mégoly jóindulatú eszmei pókhálósövés. Én magam egyébként egy hétig sem bírnám itt ki. Mindenki olyan okos, olyan udvarias, olyan elfojtott.

KARENIN Elfajtott? Ez jó. Gyere, nézzük meg a vároteremben.

OBLONSKIJ És csodálom, hogy Anna hogy bírja. Mégiscsak a húgom.

KARENIN Anna? Mintha megváltozott volna, amióta Moszkvából visszajött.

OBLONSKIJ Csakugyan?

KARENIN Valahogy vibrálóbb, elbűvölőbb, de mintha tudná is magáról, hogy az, s így régi, áttetsző szépsége egyszerre elhomályosult, nem láthatok keresztül rajta többé. Bocsáss meg, de mi történt nálatok?

OBLONSKIJ Nehéz erről beszélni. Talán csak magára vett valamennyit a mi boldogtalanságunkból, mi meg kaptunk az ő boldogságából. S te ezt érzed most.

KARENIN Ne haragudj, de ez egyáltalán nem tűnik logikusnak.

OBLONSKIJ Persze hogy nem.

KARENIN Itt sincs. Gyerünk az állomásfőnökhöz. És beszélj komolyan, kérlek.

OBLONSKIJ Te talán logikusan szerettél Annába? S az, hogy kopaszodsz, romlik a fogad és a szemed, az logikus? Vagy hogy szenvedélyek keletkeznek és múlnak el benned, s amire az értelmiddel utolérnéd őket, már átrendezték az életed?

KARENIN De hát Sztjepan, ha így lenne, hova vezetne az érzékeknek ez az anarchiája?

OBLONSKIJ És az érzékek logikája hova vezet, Alekszej?

KARENIN Állomásfőnök úr! Egy török utazót keresünk. Most érkezhettek az isztambuli vonattal.

ÁLLOMÁSFŐNÖK Igen, tanácsos úr. Érkezése után röviddel őrizetbe vették.

Kareninek szalonjában, később. Besötétedett, a szamová mellett megengedhetetlenül intim fényű lámpa. Körülötte teacészek s Vronszkij keze, mely zsírosan fénylik. Anna ölében vajtartó, kezében vajkés. A többiek elmentek

ANNA Nemtelenül viselkedett azzal a lánnyal, igen, nemtelenül. És ne mozgassa már a kezét, akkor soha nem szívja be.

VRONSKIJ És ki miatt viselkedtem úgy, mit gondolt?

ANNA Milyen lelketlen! Bezzeg beszélni róla, azt szépen tud. De megérteni, megérezni nem, arra nincsen szíve.

VRONSKIJ De ha én mást akartam megérteni!

ANNA Mit? Ne beszéljen, kérem, ne. Nagyon fáj még?
VRONSZKIJ Fáj, igen, fáj.

ANNA Akkor nyissa szét a tenyerét.

VRONSZKIJ Mit? A tenyeremet? Ah... Hagyja már a vajazást! Maga, maga nem akar engem megérteni!

ANNA Csak éppen ismerem ezt az életkort, igen, százados úr, a Kitty Scserbackajáét. Emlékszem arra a kék ködre, a svájci hegyeken ül ilyen. Ez a köd, mint valami áldás burkol be mindent, abban az időszakban, amikor már-már véget ér a gyerekkor, s boldog, óriási köréből mind keskenyebb és keskenyebb út vezet tovább... S még nem tudni: nyugodt, széles és fenséges lapályra vagy szirtek közé és szakadékba.

VRONSZKIJ Az, amiről most beszél, tévedés volt és nem szerelem.

ANNA Nem! Megtiltom, hogy ezt a szót kimondja! Viselkedjen jól, s akkor barátok leszünk.

VRONSZKIJ Nem, mi barátok nem lehetünk soha.

ANNA Látja, leejtettem a vaját.

VRONSZKIJ Boldogok lehetünk, vagy boldogtalanok lehetünk, megnyílhatnak előttünk a fennsíkok, Anna, vagy a szakadékok, szabadság és mámor és élet következhet, áldott kék köd, ritka levegő, tériszony és zuhanás is; csak éppen barátság nem, teázás a szalonban többé nem, társalgás és vizit sem; mert semmi, ami köznapi és kicsinyes, nem fér össze azzal a szóval, amitől annyira... Undorodik. Vagy fél.

ANNA És ha egyszerűen csak méltatlannak érzem a róla való fecsegést? Mert amikor az ember lélegzete elakad, nemigen talál metaforákat és körmondatoakat, és nem bűg mélyen a hangja. Ezért csal mindenki, aki csábít.

VRONSZKIJ Magában talán nagyon erős a hajlam, hogy tragikusan nézze azt, amit vidáman, gyönyörrel, mámorral is szemlélhetnének; ami tébolyító száguldás lehet, és életünk kockázatátása persze, ami nyugodt és tompa öröm lehet, és még sincs teljesebb ennél a moccsatlanságnál; ami megtorpanthatja az elfutó életet, és felébresztheti az elaltatott lelket.

ANNA Felébreszti? Kér körtét?

VRONSZKIJ Igen, Anna, a borulátás a félelem álcázása csak.

ANNA Akkor harapjon bele.

Körteevés

VRONSZKIJ Édes és illatos.

ANNA Miért beszél... Alekszej. Hiszen tudja, mert viselkedésével sugallta, éppen Kitty Scserbackajának, hogy a szerelemben nincs morál és nincs kímélet és nincs részvét.

VRONSZKIJ Azt mondta: a szerelemben? Most harapjon maga.

ANNA Ha becsületes lenne, azzal kezdené, hogy a szerelem rettenetes dolog. De nem azzal kezd, mert a szerelemben becsület sincs.

VRONSZKIJ És ízlik?

ANNA Mert ha van valami, aminek kifejezésére fecsegésünk erőtlén, ami túl van minden köznapi mérlegelésen és megszokáson, ami ha a hatalmába ejtett bennünket, egyszerre lehet száguldás és zuhanás, megtorpanított pillanat és csendes tompulás, szabadság és csapda — akkor azt helyesebb, ha nem gyönyörnek, hanem sorsnak nevezzük, és nem hajszolni próbáljuk, hanem elviselni.

VRONSZKIJ Maga... Maga nagyon asszonyosan borulátó, Anna. Nézze, közben összevajaztam a körtéjét.

Csengetés

ANNA A férjem. Alekszej. Hm. Azt hiszem, ez a leg-egetőbb módja a vajkörte nemesítésének.

VRONSZKIJ Ennyire eltelt volna az idő?

ANNA Most már maradjon.

VRONSZKIJ Egészen megfeledkeztem.

ANNA Egészen.

Belép Karenin

Soká elmaradtál, Alekszej. Milyen gondterhelt vagy.
KARENIN Kaphatnék egy teát? A vendégemnek a Péter-Pál erődben foglaltak szállást Sztremovék. Igen-

csak felzaklató volt elintézni, hogy naposabbra cseréljék a Bristolban. Köszönöm. Cukrot is.

ANNA Kicsit már langyos. Megkóstoltuk Alekszej körtejét. Vajkörte.

VRONSZKIJ Bocsássanak meg, azt hiszem, indulnom kellene.

KARENIN Ó, szó sem lehet róla.

ANNA Nem akartam elengedni, amíg be nem gyógyítottam a sebet, amit okoztam neki.

KARENIN És? Sikerült?

VRONSZKIJ Fénylik, mindenesetre.

KARENIN Érthető ezek után, ha a legközelebbi vonattal vissza akar térni. Hová sülyedütnk, istenem!

VRONSZKIJ Búcsúzom.

KARENIN Ragaszkodnom kell hozzá, hogy együtt vacsorázzunk. És... Különös is lenne, ha éppen most távoznál, vagy nem?

ANNA Egészen meg is feledkeztem a vacsoráról. Bizonyára farkaséhesek vagytok... Azonnal tállatatok.

Kareninék hálószobájában. Anna még a fürdőszobában van, a nyitott ajtó felé beszél Karenin, kényelmesen elhelyezkedve az ágyban, ásitásaival küszködve

KARENIN Anna... Hallasz? Jaj, rettenetesen fáradt vagyok. Borzasztó napom volt. Anna. Nézd. Beszélnem kell veled. Figyelsz? Jössz? Aggaszt... A viselkedésed, Anna. Nem, nem a társaság miatt, bár... Megváltóztál valahogy, azt hittem, elmúlik, de nem Lelked mélye, ami régebben mindig nyitva állt előttem, most egyszerre becsukódott. Lehet, hogy tévedek, de mintha a viselkedésed is azt mutatná, hogy igen, bezárult, s ezentúl így is lesz, mindig. Anna. Emlékszel, amikor először nyílt ki előttem? Tudod, a sirályetetés a Néván... Áááá... A hajnalig tartó kocsiszás, és hogy milyen ügyetlen szavakkal kértelek meg, Anna, hosszú habozás után. Jössz? Anna, hol vagy? Borzasztóan hasogat a fejem. Vagy talán én nem figyelek rád eléggé, de tudod, most szükségem van minden erőmre... A tanács... Sztremov! Lehet, hogy minden kopott és unott házasság előtt ott van egy ilyen, metszően édes emlékü szerelem? Isten tudja... Hol maradsz? Anna, én nagyon szeretlek, a férjed vagyok, és aggódom érted. Áááá... Nem tudom, mi történik a lelkedben, talán nincs is hozzá közöm de összetartozásunkat én mindig feltétlennek éreztem, valahogy eredendőnek és istenadtának, túl minden lelki, társasági vagy politikai viharon... Tévednék?... Ez is... Olyan... Különös... Beszélünk... Kellene... Anna...

Csend. Majd meghallani azt a „sípoló orrhangot”, mely Karenin nyugtalan álmait kíséri. Anna megjelenik az ajtóban. Arca, mintha „tűzvész” tükröződne rajta, sugárzik. Szeme áthatóan izzik a félhomályban

II.

Anna előrejön, az ágyig. Arca még mindig sugárzik, vagy már inkább ragyog. Az ágy előtt ledobja köntösét. Majd úgy térdel fel az ágyra, s hagyja, hogy a „hatalmasabb erő” elsodorja, ahogy majd a vasúti sínen fogja hagyni. De most Vronszkij karja nyúlik érte, s az ő teste, szerelme a „hatalmasabb erő”.

A pályaudvaron, a háttérben és körös-körül derengeni kezd némi tompa fény, s némán tombol a vastraverzek között a hóvihár. A hangosbeszélőből foszlányokat sodor ide a szél: „Kitty Scserbackaja...”, „Tervezet...”, „Oblonszkij, Oblonszkij...”, „Haha! Sztremov! Haha!” majd az ágyról éles sikoly hallatszik, a fájdalommal gyönyörre és kétségbeesésre; s kihuny a fény a pályaudvaron. Anna pedig Vronszkij karjában piheg egy kopárabb hálószobában

VRONSZKIJ Nagyon fáj még?

ANNA Nagyon.

VRONSZKIJ Mennyire sajnálom, kedvesem!

ANNA Nem! Sajnálát nincs! Sajog és lüktet és ég, és élék! Minden csókod és minden simogatásod nyomán egyre forróbban. Egyre fájdalmasabban.

VRONSZKIJ Anna.

ANNA Mennyire vágytam már erre a fájdalomra, most érzem csak. Hogy végre leszakadjon rólam minden régi és elhasznált és rongyos, de ami mégis én vagyok... Voltam. A kezdet add ide, Alekszej.

VRONSZKIJ Gyönyörű vagy, Anna. Tébolylító.

ANNA Nem! Nem akarom hallani, milyen vagyok; nem ezekkel a mindenkinek szóló szavakkal. A mellem... Érzed, a mellem már nem olyan feszes. Sokáig szoptattam Szerjocsát. És itt... A hasam sem sima már.

VRONSZKIJ Anna!

ANNA Idősebb vagyok nálad, Alekszej, s a hitvesi ágyban eltöltött évek elkoptattak, most érzem csak, menyire.

VRONSZKIJ A kezem, az ajkam és a testem nem érez semmit, ami ne lenne csodálatos.

ANNA Mert ez a te kezéd, a te tested és a te ajkad, Alekszej. Mert a szerelmed általuk teremtheti újra a testemet, ami egészen a tied, ami tiszta, mert a te szenvedélyedből van, s addig él, amíg szeretsz.

VRONSZKIJ Ne gondoldj most másra, Anna, csak arra, hogy itt vagy, hogy itt vagyok, s a szerelemben az van, ami van, és ennél többet elképzelni sem lehet.

ANNA Nem lehet.

VRONSZKIJ És ez a szenvedély megvált a múlttól is, a felületes és méltatlan ölelésektől, és megvált a... Mert nincs más, csak ez a benned eltöltött, végtelen pillanat.

ANNA Igen, végtelen, csak hogy mi lesz azzal a másik testtel, Alekszej, amelynek a halála olyannyira fájdalomtalan volt, míg ennek az újnak a születése, gyönyörében is gyötrelmem; mi lesz azzal a másik méhvel, melyből mégiscsak az angyali Szerjocsa származott, azzal a másik szívvel, mely életnek hitte volna azt, ami annak csak látszata volt, s az egész működő s mások működésébe kapcsolódó szervezettel, mely most nem tűnik másnak, mint végre elérkezett szerelmünk szükségszerű, ám némiképpen undorító melléktermékének, hogy tudunk megválni attól, Alekszej?

VRONSZKIJ Anna, van itt a homlokod számára egy erendően neki teremtett vállgödör, van két kar, amely a hátadon átkulcsolódva végre helyére kerülhet, s amikor leheletünk egymásban összekeveredik, nincsenek kérdések többé, ugye nincsenek.

ANNA Attól félek, Alekszej, hogy ezzel a fájdalommal a szervezetem a gyönyör ellen védekezett, melyre nem lehet képes büntetlenül, hogy sem megszabadítani nem tudja magát az idegen testtől, ettől a lárvától, ettől a múlttól, sem magával cipelni többé; hogy minél kárpázatosabban „az van, ami van”, annál súlyosabbá válhat, ami ezt az örökkévaló jelent megelőzte, és követni készül; Alekszej, most már semmim sincs rajtad kívül, csak a szégyenem, amivel most a múltamra tekintek, vagy a múltamról erre a pillanatra; és a szerelmed, ugye a szerelmed, Alekszej, amiről pedig nem szabad beszélnünk.

VRONSZKIJ Anna... Anna. Anna!

A pályaudvar lassan világosodik, s a várakozó pétervári közönség nézi ezt a hálósobát, a hangosbeszélőből orgonaszó szűrődhet elő, hadd legyen ceremóniaszerű ez a rituálét megtörni készülő hűtlenség.

Majd egészen világos lesz, s a szokásos jövés-menést mindinkább megtörik a vonuló katonák, párban vagy csapatban, menetfelszereléssel, Ekkor jelenik meg Karenin át örök utazóval: európai viseletű, komor értelmiségi, s ők is a katonákkal zsúfolt vonat felé tartanak

KARENIN Végezetül még azért is elnézést kell kérnem, hogy ezek az „önkéntes” urak kísérik, legalábbis a határig. Egyelőre, s én azt remélem, végleg, ott megállnak, anélkül, hogy a török birodalomban élő szláv testvéreinket felszabadítanák.

UTAZÓ Én pedig szívesen látnám őket, akár Isztambulban is.

KARENIN A maga helyében óvatosabban tréfálkoznék. UTAZÓ Gondoljon Bizánra. Törökországot is csak a vereségei menthetik meg. Különben úgy jár, mint a nyugat-római birodalom. Széthullik.

KARENIN Mégiscsak: a szabadságuk?

UTAZÓ Európai illúzió. Az általunk elnyomott népek sokszor voltak szabadabbak, mint mi magunk. S egy birodalomban vagy a katonaság erős, vagy az értelmiség. En pedig, mint hazám javát akaró alattvaló, gondolkodás nélkül választanám az utóbbit. Búcsúzóul kívánom ezt maguknak?

KARENIN Rajtunk ez sem segít. A mi intelligenciánk éppoly nihilista, mint a vezérkarunk, csak éppen az előbbi bölcsleti, forradalmi vagy karrierista nihilizmus, az utóbbi pusztán birodalmi, hangzatos jelszavakkal. Rajtunk csak az segíthet, amit az imént európai illúzióknak nevezett, s ami, hogy ne csak illúzió legyen, néhány nemzedék életébe és álmaiba kerülhet. És ezek között nem is az első a miénk. Isten áldja.

UTAZÓ Vizontlátásra. Isztambulban talán?

Karenin megfordul, lehajtott fejjel indulna vissza, amikor a rohanó Vronszkijnak ütközik. Az zavarba jön, Karenin mosolyogva nyújt kezét a sápadt századosnak

KARENIN Nocsak, hát te is távozol hős fiainkkal?

VRONSZKIJ Nem... Épp az, hogy nem.

KARENIN Pedig mintha az ezreded uniformisát látnám ott, elől.

VRONSZKIJ Ők távoznak, igen.

KARENIN Derék. S mivel menthető ez a hazafiatlanság, százados úr? Megszerette a törököket a körtéjükön keresztül?

VRONSZKIJ Dehogy. Illetve... A körtéjük csakugyan remek, ilyen persze itthon is termelhetnénk, de ha nem megy másképp... Kilépek a szolgálatból.

KARENIN Mindenesetre meghökkentő józanság. Kellemesen érint, hogy nem adod át magad ennek a hadvezetési rangra emelt őrmesteri rövidlátásnak, amelylyel pusztán nyomást akarnak gyakorolni az uralkodóra.

VRONSZKIJ Nem, nem adom át. De mennem kell, mert ők még nem tudják, hogy nem.

KARENIN Menj hát. És... És gyere el hozzánk máskor is. Én pedig megtanulok jobban vélekedni öfelsége ifjú tisztjeiről.

Vronszkij sápadtan megy tovább katonák egy csoportja felé, akik zajosan üdvözlik. Majd elhalkul, elhal a férfias zsvaj, Vronszkij lehajtja fejét, és „tapintatukkal” tüntető bajtársai távoztával egymaga marad egy magas, szép arcú századossal, Szerpuhovszkojjal

SZERPUHOVSZKOJ Szóval zsebedben a menettelszerelésed.

VRONSZKIJ Anyám tehát már itt volt?

SZERPUHOVSZKOJ És a másik zsebedben az esküd. Igen, keresett.

VRONSZKIJ Kedves, kedves Sztjiva, ide figyelj...

SZERPUHOVSZKOJ Nem, ez így nem megy, Alekszej, nem áll jól neked ez a sápadt arc és homlokba hulló haj, meg a lázas szemek.

VRONSZKIJ Nem tudsz semmit, Sztjiva...

SZERPUHOVSZKOJ Dehogyem, anyádtól, talán túlzottan is sokat. Tudod, mi állna jól neked? Hát ez. Melyik zsebembe tettem... Tessék. Az előléptetésem megvan, a határon felvarrhatom. És nem én vagyok az egyetlen harmincon aluli ezredesjelölt, Alekszej! VRONSZKIJ Milyen szép is lett volna... Még a múlt hétig. És... Gratulálok, Sztjiva!

SZERPUHOVSZKOJ De Moszkvában egyszerre elfeledted a barátaidat, a készülődő ezredet, a közös futtatásokat a hajnali Nyikityinszkján, a kantint, a biliárdot a klubban, az ezredgyűlést és a korhely-haditanácsot, a katonakenyeret, el mindent... A bárgy mosolyodon és a csillogó szemedén kívül, százados úr. VRONSZKIJ Sztjiva, én... Indulni akarok mégis a tisztifuttatáson... Tavasszal. És... Ott lesz az uralkodó is, aki, tudhatod, jobb szemmel nézi a lóversenyt, mint ezt az önféjű inváziót... És anyám miatt is, mert hogy van egy birtokügyünk...

SZERPUHOVSZKOJ Tizenkét éve. Igen, tizenkét éve még egyszer sem hallottalak hazudni, Alekszej.

VRONSZKIJ Anyám nem ért meg. Rendben. De hogy te sem értesz meg...

SZERPUHOVSZKOJ Elszédülsz egy bálon, ez mindannyiunkkal megesett már, veled is, nemegyszer. De ez az elhúzódozó szédület, már megbocsáss, kissé komikus. VRONSZKIJ Inkább színes váll-lapokért védjem meg a törököktől... A hazájukat.

SZERPUHOVSZKOJ Ez nem a te hangod, Alekszej.

VRONSZKIJ És hátha már az enyém.

SZERPUHOVSZKOJ De akkor megbocsátod, ugye, hogy nem kívánom végighallgatni civil döntésem valamenynyit következményét, hogy az ember a szabóját és a fűszeresét fizesse ki rendesen ezentúl, de a kártya-adósságát nem, hogy ágyba bújni csak egyetlen aszszonnyal lehet, azzal, akinek örök hűséget esküdöttél, hogy a kenyérért meg kell dolgozni, a gyereket fel kell nevelni, míg óvakodni kell a rulettől, a párbajtól és francia balettkartól.

VRONSZKIJ Tehát te sem tudod megbocsátani, mint anyám, hogy egy átlagosan romlott flörtből... Valami más lett.

SZERPUHOVSZKOJ Hogy belőled lett más, Alekszej. S ha rajtam különösen állnak is az ezredesi váll-lapok, hát rajtad ezek a lelki sráfok végképp nevétségesen S ha az én előléptetésem talán elhamarkodott volt, a tied bizonyosan téves.

Vonatindulást jelző csengetés

VRONSZKIJ Sztjiva... Isten veled. És egyszer... Csak egyszer éld át töredékét legalább annak, ami most történik velem. Ezt kívánom, mert szeretlek.

SZERPUHOVSZKOJ Nem, nem tudlak megölelni, Alekszej. És értem anyád aggodalmát, aki inkább látna téged fegyveresen a török csapatokkal szemben, semmint civil ruhában, pétérvári nagyasszonyok sleppjében. Nem, Alekszej, minden ragyogásod dacára ezt a boldogságot nem tudom kívánni neked.

VRONSZKIJ Menj hát, Sztjiva. Lekésed a... Hőstet-teidet.

SZERPUHOVSZKOJ Sohasem hittem volna, hogy érted... Civilben jön el a végzeted. Hogy az ifjúságunk ilyen... Szégyenletesen ér véget.

VRONSZKIJ Én most inkább az ifjúságomat szégyellem. S hogy így érhet véget, ezt még remélni sem tudtam.

SZERPUHOVSZKOJ Az első csapás, amely az ezredünket érte. De kénytelenek leszünk kiheverni, Alekszej. *(Kezet nyújt, majd magához rántja és mégis átöleli Vronszkijt. Vonatindulás hangja. Ellöki, megfordul és elmegy)*

Kareninék szalonjában. De most mindenütt táskák és ruhák sorakoznak, Anna pedig közöttük válogat és pakol. Egy asztalon papírhalom, mellette papírkosár. Karenin felöltöben, irattáskával a kezében áll, nézi

ANNA Hogy tudtam én efféléket magamra venni, nem is értem. Odaadom a szakácsnőnek, most megy férjhez a lánya. Ezt is. Ezt is.

KARENIN Anna.

ANNA Már mész is? Kuzmát küldd majd vissza a kosival, kérlek.

KARENIN Anna, most zúg a fejem a délelőtti tanácsuléstól, de ha visszajöttem, kikocsikázhatnánk a Nyikityinszkajára, ebben a szép, késő téli napban.

ANNA Alekszej, ha visszajöttél, neked akkor is zúgni fog a fejed, és megfájdítaná ez a kora tavaszi nap meg a szél, amit majd huzatnak nevezel. Istenem, ezt a rongyot is. Nevetséges.

KARENIN Éppen ezt? Minden bársony-margaréta illata és tapintása itt él még bennem. Ezt viseltesd a mézesheteinken, tudod.

ANNA Búzzik a molyirtótól.

KARENIN Anna, egy pillanatra hagyd abba, és nézz rám.

ANNA Micsoda? Nem értelek. Ez a pelerin is!

KARENIN Add ide a pelerint, és add ide a kezéd, így.

ANNA Milyen hideg a kezéd. Azt mondtad, menned kell. Ne ülünk ide, összegyűrjük... Jaj, megszorítasz.

KARENIN Anna, talán még soha nem voltál ilyen szép

és ilyen... Idegen. Olyan sűrű és fényes a hajad, olyan kecses a nyakad, olyan különös a tekinteted... ANNA Alekszej, elmegyek.

KARENIN Mit mondasz? Úgy értettem, hogy elmész.

ANNA Úgyis... Véget ért a tél. Szinte. Annyira vágyom ki a szabadba. Elviselhetetlen ez a bezártság. És nem a Nyikityinszkaja sétapályáira, hanem... A fenyvesekhez... A földekhez... Ahogy roskadni kezd a hó, és felenged a folyó, és illata lesz a szántóföldeknek... KARENIN Kikocsikázhatunk távolabbra is. Mondjuk, a hétvégén.

ANNA Itt a lakásban... Péterváron nem tudom teleszívní a tudómet. Szinte kiegyenesedni sem tudok. A kedélyem, a vérnyomásom...

KARENIN Hazafelé beszólok orvosért?

ANNA Nem! Arra gondoltam... Hogy... Miért csak nyáron használjuk a nyaralót. Ha egyszer fűthető. Szeretném látni a kertet a friss, hajnali fagyban, szeretnék takaróba burkolva üldögelni a teraszon, hallgatni a madarakat és nézni, ahogy hűvösebb éjszakákon még jégvirágos lesz az ablak. Csend lenne és... Falusi koszt. Vinném Szerjocsát is... Vitamin. Jót tenne. Most miért hallgatsz?

KARENIN Soha nem csengett még így a hangod. Ilyen... Hamisan.

ANNA Miért, nem tűnik... logikusnak?

KARENIN Szegény, szegény Anna!

ANNA Mit mondasz? Nem értelek.

KARENIN Dobb ki a régi ruháidat, és tépd szét az egykori írásokat, és felejts el, amit el akarsz és tudsz.

ANNA Nem, ezek a papírok nem a... Leveleid.

KARENIN Végül is néha talán nem csak a lakást kell átrendezni ahhoz, hogy lakható maradjon. Értem: a nyaralóba vágysz, szagolni a földet és libabőrösen nézni a közeli fasort, meg a távoli fasort, meg a még távolabbat. Kvaszt kanalazva.

ANNA Ezt sem érted?

KARENIN Nem. De ha az ember komolyan szabadelvű, igen, akkor legyen szabadelvű a szalonban és a hálószobában is. És inkább semmit se mondj, mint hogy még lelkifurdalásból is nehezítelj rám.

ANNA Neked... Nem volt nehéz?

KARENIN Nekem csak lesz nehéz. De nem mondom, mennyire fogsz hiányozni, éppen most, amikor kemény csatákból hazatérve üres lesz itt minden. Hogy tehát semmiféle szeretet nem oldja fel itthon a szellem és lélek görcseit. És... Fogadásainkat addig szüneteltetjük, én pedig nem megyek vízitbe és társaságba. Kibirom. Formaságokra és szokásokra hivatkozni pedig ízetlen lenne, s oktalan is, hiszen egyik sem éri fel a szere... Szeretetemet. Menj hát.

ANNA Akkor viszont még elérem a délutáni vonatot.

KARENIN A mostanit? Máris indulsz?

ANNA Kuzma majd kivisz.

KARENIN Most. Értem. Anna. Nem akarok emlékeztetni semmire, és nem akarok kérni semmit. S amikor fáj a szívem, hogy pirulni látlak, érzem, hogy a te szíved is fájhatott, hogy az előbb nem tudtam kimondani, hogy szerelem.

ANNA Nem, Alekszej, nem azért fáj.

KARENIN És csak remélni tudom, hogy nem teszel semmit, ami visszavonhatatlan. Hogy ha megmozdult is alattad a föld, mint mondtad, Moszkvában, hát a mi összetartozásunk azért mozdulatlan maradt. És vidd csak magaddal Szerjocsát, mert nála bájosabb és élőbb bizonyossága nem lehet a mi, igen, a mi szerelmünknek. Ahogy fejlődik az időben, és minduntalan új életre kel. Legyen ő melletted, és nézzen rád az én szememmel, és fogja a kezedet az én kezemmél, mert ez a kettő benne biztosan az enyém. Én pedig... Eh! Én pedig megüzenem, hogy kések a délutáni ülésről, és kiviszlek a vonathoz!

ANNA Nem, Alekszej, ne legyél jó. Úgy sokkal nehezebb. *(És sírva fakad. Felszabadultan azonban)*

Pályaudvaron. Már csomagok nélkül jön vissza a szerelvénytől Karenin és Anna

KARENIN Mégsem várom meg az indulást. Még félreértenek a túl hosszú távolmaradásomat. És úgyis... Minden rendben.

ANNA Minden...

KARENIN Mennyire viszolygok a pályaudvaroktól. Minden olyan ideiglenes, olyan befejezetlen, olyan távozó... Persze szükségessége vitathatatlan.

ANNA Alekszej.

KARENIN Nem is mondtam, hogy legutóbb, idekint öszszefutottam azzal a fiatal századossal. Vronszkijjal. Nem követte az ezredét a török határra. Meggyőződésből, ha jól értettem. Mégsem olyan korlátolt leány.

ANNA Alekszej, mielőtt elmész...

KARENIN Nos, Anna? Hiszen még nem indult el a vonat.

ANNA Nem is tudom, hogy mondjam.

KARENIN Hétvégeken lemegyek majd én is. Ha tudok.

ANNA Olyan hirtelen indultam el, hogy...

KARENIN Bizony. És tudom, hogy bármikor megjöhetsz, ugyanilyen hirtelen.

ANNA Pénzt... Nem hoztam magammal, Alekszej. És te sem adtál. Istenem!

KARENIN Látod, milyen feledékenyek vagyunk. Tesék, vidd mind, ami nálam van. De miért könnyekkel?

ANNA Jaj, nem tudom. Nem tudok búcsúzni. Ahogy kellene.

KARENIN Szombati?

ANNA Egyáltalán. Elköszönni. Megfordulni és menni, azt már igen. De ami addig van.

KARENIN Hát akkor fordulj meg és menj. Hiszen a búcsú sem szóina másról.

És akkor Anna szembefordul Kareninnal, két tenyérrel megfogja a tarkóját, s egy szenvedélyesen induló csókot lezárva megharapja az ajkát. A férfi felszisszen, vérző szájához kap, s értetlenül, amiben azért egy mo-soly is felvillan, néz a távozó Anna után

Nyaraló teraszán. Anna hintaszékben ül, erős tavaszi fényben, és olvasni próbál. Azután nem is próbál, ölébe ejti a könyvet, és csak maga elé bámul. Amikor Dunya belép, összerезzen. Távobbb lódobogás

DUNYA A kúton ül, lóbálja a lábát, és hallgat. Parancsoljam be a szobájába?

ANNA Nem, ebben a napsütésben semmiképpen sem. Vedd el a kardját, és mondd meg neki, hogy ma nem kísérheti el Kuzmát kocsin a faluba.

DUNYA A kardjától, már próbáltuk, nem hajlandó megválni, Kuzmától pedig még legutóbb eltiltottuk, amikor versenyt futott a hintóval, és majdnem elgázolták.

ANNA Igen, igen. Akkor mondd meg neki, hogy nem akarom látni, és este nem lesz mese mindaddig, amíg a virágok, amelyeket lekasztalt, ki nem hajtanak.

DUNYA Már megbocsásson, de ezen Szerjzsa csak mosolyogna. Asszonyom eddig még egyszer sem tudta megállni, hogy este, amikor fürdés után betakarta és megcsókolta a fiát, ne maradjon még vele és meséljen. Bármit vétett is.

ANNA De hát mit csináljak?

DUNYA Hát... Éppen elég van már a rovásán. Tiltsa el a lóversenytől, ma délután. Úgysem gyereknek való látvány. Addig majd németet fog tanulni Festinghoftól.

ANNA Németet? Hát jó. De azt mondd meg neki, hogy este azért lesz mese.

Dunya elmegy, Anna tenyerébe temeti arcát, és hintázik. Amikor hirtelen leejti öléből a könyvét, ijedten felnéz — Vronszkij áll mosolyogva, mozdulatlanul a teraszon, kezében Szerjzsa fakardja

Istenem, Alekszej! Mennyire örülök... Nem is vártalak.

VRONSKIJ Mindenképpen látni akartalak a verseny előtt, Anna.

ANNA Mit szólsz... Ehhez a tavaszhoz? Eddig minden olyan mozdulatlan volt és komor... És akkor egyszerre, és éppen ma, ez a verőfény és madárdal és tébolyító illatok mindenhonnan... Elszédültem.

VRONSKIJ Sápadt vagy, Anna. Nem, ne állj fel, ha szédülsz.

ANNA Ugyan, csak ez a hülye hintázás. Meg a könyv. Neked mid van?

VRONSKIJ Szerjzstől kaptam. Igazán különös. Ott lovagolt, a fűfa alatt, a kút csövében, s ahogy meglátott, elém jött. De nem mosolygott, s tekintetében ismét ott volt az az idegenség, már-már ellenségeség, amellyel gyanakodva szokott fürkészni engem. Valamit mondani akart, de csak annyi lett belőle: „Lovagolsz ma?”, és én bólintottam. Akkor pedig szó nélkül nekem nyújtotta a kardját, szemét elfutotta a könny, és az idegenség mögött megvillant a könyör-gés. Olyan... Olyan különös.

ANNA Mégiscsak leülök. És ülj ide te is, Alekszej. Meg kellett büntetnem Szerjzst, valamiért szinte mindennap meg kell büntetnem. És mégis, mintha ezzel a szigorral ő büntetne engem. Jaj, olyan nehéz.

VRONSKIJ Úgy... Elszégyelltem magam, a kardjával a kezemben. És az ő tekintetében... Valahogy a boldogságunkat is szégyeltem...

ANNA Nem, Alekszej, nem lehet szégyellni ezt a... Rügyezést, zsongást, illatozást... Napsütést.

VRONSKIJ Nem tudom, hogy is mondjam, Anna, de először éreztem meg, hogy a szerelmünk nem lehet... Határtalan.

ANNA Ne mondd, most ne mondd!

VRONSKIJ Pedig olyan bájos, és olyan... Kisfiús. És mégis, mintha öntudatlanul, az ártatlanságával tüntet-ne, a büntelenségével árnyékolná be a mi... Bűneinket.

ANNA Azt mondod: a büntelenségével? Csakhogy mintha pusztá létevel hamisan itélkezne rajtunk, mert általa lett visszavonhatatlan, sőt: szeretetre ítélt mindaz, amit egykor szerelemnek és szenvedélynek hittem, de csak az árnyéka volt. Szerjzsa azonban eleven lélek, nagyon is eleven, s mégis, mindig, ha mellettem van, vagy ha vele vagyok, lelkifurdalást érzek a létezése miatt, s mert szeretem, büntudatot ezért az érzésemért. Jaj, nem, most ne beszéljünk erről.

VRONSKIJ Mi van, Anna? Hirtelen elsápadtál. S mintha lefogytál volna azóta, hogy legutóbb láttalak.

ANNA Pedig annyira... Annyira örülök ennek a tavasznak. Eddig minden csak várakozott, éppen felengedett, pára volt, laza köd, de még mocsanatlanul, s mára egyszerre mindent elöntött a fény, az egész világ tele lett étellel, szinte feszít, szét akar pattanni és eláradni ez a végre feltámadó erő és szépség és tavasz. Olyan jó, hogy eljöttél!

VRONSKIJ Gyönyörű nap lesz. Felszáradt a pálya is. Kivitettem Frufrut, és futottunk pár kört. Érezte a testen az izgalmat, és hogy kipróbálom a verseny előtt, lazán és könnyen futott, minden rezzenését követtem a nyeregben, és válaszoltam rá, egészen a há-tára simultam, rábízam magam, azután néhány akadályt vettünk, szinte hivalkodva repülte át mindet, én pedig éreztem, hogy feszül, ernyed, ritmust vált, és élvezte az erejét és hajlékonyságát és ügyességét. Eljössz, ugye?

ANNA Igen. Elmegyünk. Délután Karenin is kijön. Ez eseménynek számít, ott kell lennie.

VRONSKIJ Úgy. Értem.

ANNA Hidd el, hogy nekem sokkal, de sokkal nehezebb. VRONSKIJ „Esemény”! Tudom. Számomra még annyival kockázatosabb is, hogy mindenképpen helyt kell állnom. Csak a versennyel vonhattam ki magam, formális persze, az ezredem megbízatása alól. Különben ott kellene hagynom a szolgálatot.

ANNA Szemrehányást teszel?

VRONSKIJ Anna!

ANNA Jaj, bocsásson meg. Szóval Frufru jól futott.

VRONSKIJ Érted fogunk futni ma délután. Kedvesem. Mi történt?

ANNA Annyira féltetek. Semmi. Enyhe rosszullét. Majd elmúlik.

VRONSKIJ Olyan különös vagy. Baj van?

ANNA Dehogy! Különös? Lehet.

VRONSKIJ Miért nem mondd meg, mi van?

ANNA Nem, nem. Tavasz. Szédülés. Aggodalom...

VRONSKIJ Kérlek, Anna.

ANNA Most nem. Neked a versenyre kell összpontosítanod. Én meg...

VRONSZKIJ Hogy tudnék így összpontosítani?

ANNA Én meg... Nem akarlak próbára tenni.

VRONSZKIJ Próbára? Hogyan?

ANNA Semmi. Már el is múlt. Látod? Fel is tudok állni. Hopp...

VRONSZKIJ Anna... Ha nem tartalak meg, elesel.

ANNA Terhes vagyok, Alekszej. Gyerekekünk lesz.

VRONSZKIJ Istenem!

ANNA Ezt, ezt nem akartam most, Alekszej. Nem akartam érezni, ahogy hirtelen meglazult a szorításod, ahogy most összehunyorított a szemed, mintha számolnál, ahogy nyelsz egyet, mert kiszáradt a torkod, és csak akkor húzol újra magadhoz, amikor ismét az értelem fénye csillan meg a szemedben, és fedi el a megdöbbenés mélységét.

VRONSZKIJ Gyerekekünk? Anna!

ANNA Látod, Alekszej, életre akart kelni mindenáron ez a mi szerelmünk, a testem, amely az öleléseid, a tested által megszületett, hát meg is termékenyült tőle, most már mindig itt érezlek magamban, mint ölekezéseink végén, a közös és boldog forróságban, bennem maradtál, és öröklétet követelsz bennem, lüktet és él és áramlik a testemben ez a közös élet, amely most szolgáltatára hajtja az én életemet is, s ezzel megvált mindentől, ami bizonytalan és elmúlt és terméketlen; és metszően élvezem ezt a hirtelen kábulatot, ezt a feszítő, zsongító életet, ezt a méhemből is áradó napsütést.

VRONSZKIJ Tehát eldőlt... Eldőlt az életünk. Nincs többé bujkálás és hazudozás és csalás, egyszerre magától értetődően lett visszavonhatatlanná minden. Anna!

ANNA Látod: életre keltetted a testemet, de hát nem érte be a saját életével.

VRONSZKIJ És a szerelmünkben sem az van többé, „ami van”. A szenvedély, mert természeténél fogva nem körültekintő, jövőt követelt hát magának. Milyen csodálatos. És mennyivel okosabb minálunk a testünk!

Lentről kocsizörgés

ANNA Korábban érkezett.

VRONSZKIJ Hogyan? Ó, igen, az „esemény”!

ANNA Csak most legyen még erőm!

VRONSZKIJ Mit gondolsz? Megverekszünk?

ANNA Hogy jut most ilyesmi az eszedbe?

VRONSZKIJ Ha párbajra kerülne a sor, a levegőbe fogok lőni.

ANNA Alekszej...

VRONSZKIJ Anna, mennyire szeretnék most segíteni.

ANNA Menj el. Most menj el, kérlek.

Belép Karenin

KARENIN Szép jó napot. Maradj csak ülve, Anna. Rossz színben vagy. Ó, százados úr. Tudod, hogy rád fogadtam?

VRONSZKIJ Hogyan?

KARENIN Tizenkét rubel. Befutóra. Csak azt sajnálom, hogy nem tudom, mit jelent. Gondolom, előbb-utóbb mindenki befut.

ANNA Alekszej... Éppen indulni készült.

KARENIN Indulni? Hát akkor induljon.

VRONSZKIJ Vizsontlátásra.

KARENIN Milyen szigorú. Vagy csak izgul? Ne félj, mi neked drukkolunk. Ugye, Anna?

ANNA Menjen már!

KARENIN Anna, ne légy udvariatlan. A versenyzőket mérkőzés előtt kimélni kell, s a százados úr, ha jól tudom, különben sem a pusztá dicsőségért vágtazik ma délután, hanem főként a feljebbvalói meggyőzéseért.

VRONSZKIJ Tehát... A legjobbakat. (Elmegy)

KARENIN Igencsak relatív jókivánság. Anna, aggaszt az állapotod.

ANNA Mit? Micsodám?

KARENIN Rossz színben vagy. Kedvesem. Szórakozott-

nak látszol. Szerjözsa nem jött elő az üdvözlésemre. A személyzet különös, zavart. És akkor a teraszon itt van ez a sportoló...

ANNA Alekszej...

KARENIN Pedig most igazán ritkán látjuk egymást. Kedvesem?

ANNA Alekszej... Olyan nehéz.

KARENIN Nekem is nehéz, Anna. Szomorú az az üres ház, a csendes esték és a dolgozószobából az egész házra áterjedt magány.

ANNA Mondd csak: kint alszol ma este?

KARENIN Nem, kedvesem, nem tehetem. De ha majd te alszol egyszer bent, Péterváron, meglátod, milyen meglepetések várnak. Talán rá sem ismersz már ott semmire. A szalon egyszerűen kicserélődött, a hálószoba...

ANNA Nem akarom tudni, Alekszej!

KARENIN Rendben, igazad is van. Maradjon meglepetés.

ANNA Hát hogy nem látsz? Hogy nem értesz? Nem, nem akarok Pétervárra menni!

KARENIN Áhá, ott van Szerjözsa! Látlak! Leselkedik a kis hírszerző! No, mindjárt lemegyek hozzá. Anna. Nem tudom, mikor látod be, hogy vissza kell térned, de amíg szeretlek, türelemmel leszek, kivárom, bármédig tartson is. Mondtam már, s nem csak mondtam, de éreztettem is, hogy az összetartozásunkat feltétlennek érzem, olyasminek, ami felülmúlja mindkettőnk akaratát és képességeit, s éppen ez olyan gyönyörű benne. Nem ijedek meg, nem gyanakszom, nem kombinálok. Szeretlek, olyannak szeretlek, amilyen vagy, és ebből a szeretetből elég erőt meritek bárminek az elviselésére. Bármédig. Talán vallomást sebbet is kaptál már, de forróbbat aligha. S ha szavaim bosszantanak, ahogy most tekintetedben látom, akkor pillants a szavak mögé, kedvesem.

ANNA Mintha zsarolnál... A szerelmeddel, Alekszej. KARENIN Kévs férj kaphat paradoxabb szemrehányást, Anna.

ANNA Olyan fenyegetően hangzik a vallomásod.

KARENIN Vajon Szerjözsa szeretete is megijesz? Vagy csak az én érzelmeimnek az állhatatossága fenyeget? És az övé, az öntudatlan és feltétlen ragaszkodásával nem gondolkodtat el arról, hogy vannak szenvedélyek, amelyek megváltoztatására nem lehetünk képesek? Amelyek szinte megállnak az időben, míg minden egyéb, az egész világ körülöttünk az érzékek anarchiájába merülhet? Pillants most erre a teraszra Szerjözsa tekintetével, ha már az enyémet osztani nem tudod, és tégy igazságot érzéseid között. Azután pedig... Igen, öltözz át, mert indulnunk kell a versenyre, kedvesem. És most lemegyek a fiunkhoz, Anna.

Pályaudvaron — mely most löversenypálya. Óra, menetrend, hangosbeszélő ekként juthat új szerephez, a nyüzsgés azonban más jellegű: izgatott, és mégis protokolláris, a „vágányokra” szegezett figyelemmel: látcsövekkel, tekintetekkel. Sokan vannak, ismerősök és ismeretlenek; Kareninék Betsy Tverszkaja, Tuskevics, Ligijja Ivanovna társaságában sodródnak a tömegben, majd helyezkednek el a pálya szélén. A hangosbeszélő a jelenet egész terjedelmében harsog: előbb a versenyzőket szólítja, a pályák felosztását ismerteti, a távot és akadályokat, majd sportközvetítészerűen követi a versenyt; az előtér párbeszédeitől függetlenül halkabban vagy hangosabban

TUSKEVICS Tiszta Anglia! Hát nem? Nézzék! Tiszta Anglia!

BETSY Ha római nő lennék, el nem mulasztanék egyetlen cirkuszt sem.

LIGIJJA Látták, milyen sápadt ma az uralkodó?

SZTREMÓV Nocsak, maga nem indul, Karenin?

KARENIN Az én futamom ennél nehezebb.

SZTREMÓV Vagy csak képviselője által? Fogadott?

KARENIN Kár, hogy magát, Sztremov, ezen a pályán is csak akadálnak tudom elképzelni.

SZTREMÓV Tizenkét rubelt tettem Kerenszkijre.

ANNA Miért van a gáton még sóvény is?

BETSY Mögötte pedig vizesárok. Ez az angolsánc.

TUSKEVICS Ez igen! A sánc is angol!

ANNA És éppen ott süt szemükbe a nap.
BETSY Aggódsz, látom. S lehetsz boldog vagy boldogtalan, de élsz. Látom.

KARENIN Pompás barbárság. Ha még vér is fog folyni, a közönség elégedetten térhet haza.

ANNA Milyen meleg van. Fojtó.

LIGYIJA A pálya szélén mennyi mentőkocsi és doktor! Juj, de borzasztó.

TUSKEVICS Igen kérem, olyan ez, mint a korunkat jellemző szabadverseny.

KARENIN Kipirultál, Anna. Menjünk árnyékba?

ANNA Nem, nagyon jól látok innen!

BETSY Milyen bájos a kis cárevics!

KARENIN Gondterhelte az uralkodó. Neki sem lehet inyére ez a korlátoltságában tetszelgő, nyers, brutális erő, ez a tébolyult és céltalan vágta mesterkelt veszedelmek között.

SZTREMÓV Próbáljon majd egyszer lóra ülni, Karenin.

KARENIN Oroszországot legfőképpen saját bárgyúsága tartja rabságban.

TUSKEVICS De hisz Angliát is a lóverseny tette nagygyá! Meg a kaszinó, az igaz.

LIGYIJA Az uralkodó adja át a serleget a győztesnek. Felvonultak már az alapvonalra, mindjárt kezdik!

ANNA Istenem, könyörülj!

BETSY Jasvin, Vronszkij és Kerenszkij. Ők a legesélyesebbek.

KARENIN Egyszerűbben is megosztozhatnának a serlegen a tiszt urak, megkímélve lovat és lovas.

BETSY Ne higgye, hogy a serleg. Jasvin az adósságaiért fut, tudtommal már kétszázézer; Vronszkij a szolgálataért, mert nem ment az ezredével a török határra, Kerenszkij a presztíziséért állítaná helyre, ami megrendült valami szívügyben, az a sötét hadnagy egy sérteztetést nem torolt meg, most futnia kell, a szélső százados túl sok pénzt fektetett az istállójába, s nem akarja kihasználtnak...

ANNA Hallgass már! Kezdek!

KARENIN Anna, kérek.

Pisztolylövés. Paták dobogása, tompán, s a „sportközvetítés” a hangosbeszélőn. Most a közönség félmondatai lesznek háttérre: „Sikerült!”, „Jasvin vezet...”, „Lemaradt Kerenszkij...”, „Vronszkij feljön!”, „Ott az első árok...”, „Nem bírom nézni!”, „Vronszkij vezet...” stb. Mindenki a pályát figyeli, csak Karenin nézi Annát. És az arcán látja meg hirtelen, milyen nagy baj van

ANNA Istenem! Vége!

BETSY Az árok! Nem látta a sánc mögött a vizesárkot!

LIGYIJA Letérdelt a ló... Eldőlt.

ANNA Engedjenek oda! Oda akarok menni!

A hangosbeszélő ismétli: „Orvost és mentőkocsit kérünk az angolsánchoz!”, a közönségben pedig szinte sziszeg a sok „Vronszkij, Vronszkij...” Karenin Annába karol

KARENIN Gyere, elmegyünk.

ANNA Tudtam! Istenem! Engedjenek oda!

KARENIN Anna! Gyere velem.

ANNA Nem, Alekszej. Alekszej!

A hangosbeszélő még ismételteti, hogy orvost és mentőkocsit kér, Kareninék körül pedig mind kínosabb a csend és a zavar

Vége, mindennek vége.

BETSY Gerince tört. Most kivégzik a lovat.

Pisztolylövés. Anna ájultan tántorodik Karenin karjába, aki ijedten, gyengéden és szomorúan viszi ki Annát a nézőtérről

Teraszon, nyaralóban. Anna a hintaszékben ül, lassan tér magához. Karenin a párkánynak támaszkodva áll, vele szemben. A háttérből — távolból — ideszűrődnek még a lóversenypálya zajai

KARENIN Kérsz még egy pohár citromos vizet?!

ANNA Nem, nem. „Orvost és mentőkocsit...” Hogy szédülök!

KARENIN Ne gondolj semmire, ami felzaklat.

ANNA Hogy ne gondoljak?! Értsd meg, Alekszej...

KARENIN Nem! Rosszul leszel megint. Különben is... Minden világos.

ANNA Gerince tört...

KARENIN A lónak tört gerince. Vronszkij felállt még az esés után.

ANNA Hogy hozhattál el?! Milyen kegyetlen vagy!

KARENIN Anna.

ANNA Hát nem látod? Hát nem érted?!

KARENIN Dehogynem. Nem szükséges megismételned. A kétségbeesésednél nem lehetne forróbb... Vallo-más.

ANNA Felállt? Láttad, hogy felállt? „Orvost és mentőkocsit...”

KARENIN És hazudnék, ha azt mondanám, hogy váratlanul ért.

ANNA Istenem, mi lesz most?

KARENIN Helyzetünket persze megnehezíti, hogy valomásod a nyilvánosság előtt történt, s hogy... Hogy ilyen forró szenvedélyekről szólt.

ANNA Miről beszélsz?

KARENIN Rólunk, Anna. Mert nem adom át magam az indulataimnak, az érzéseimnek vagy a szokásjog rutinjának, ugyan mit oldanék meg vele.

ANNA Hogy tudsz így mérlegelni ilyenkor is?

KARENIN Ragadjak fegyvert? Rohanjak ügyvédhez?

Küldjem el a segédeimet a bukott zsokéhoz? Már bocsnát. Mert akkor majd újra szeretni fogjuk egymást, mint amikor ezen a teraszon, egykor, együtt nem tudtunk betelni a madárdallal?

ANNA Hagyd ezt most!

KARENIN A bizonytalanságnak vége legalább. Szeretni persze nem lesz könnyű ezután, de miért is lenne az. Két dolgot azonban nem lehet elvenni tőlem: a múltat és a reményt.

ANNA Miféle reményt, Alekszej?

KARENIN A szenvedély természete, hogy mulandó. Ezé a szenvedélyé is, Anna. Ahogy elmúlt a mi számunkra. És mégis, van valami, ami megáll az időben. Ami feltétlen és visszavonhatatlan. Ami szerelem.

ANNA Alekszej, terhes vagyok. A „bukott zsokétól”, mint mondtad.

KARENIN Úgy. Értem, Anna. A rosszulétedet is értem.

ANNA És őt szeretem. Nem tudok másra gondolni, csak arra, hogy fekszik a pályán, a tört gerincű lóval. Itt viselem a magzatát, itt, a szívem alatt. Te jó vagy, Alekszej, nagyvonalú vagy és toleráns, szabadelvű és kedves. Csak éppen egyiknek sincs köze a szenvedélyeimhez. Én pedig becselen vagyok, bűnös, hűtlen, bukott, aljas, hálátlan és erkölcselen, és elpusztíthatasz engem, lelőheted Vronszkijt is, és felment téged a bíróság és a közvélemény, de szeretem őt, szerelmes vagyok bele, és ha ezerszer bukott zsoké is, tele van a lelkem, a szívem vele, és már a testem is.

KARENIN Felizgatod magad, Anna... És talán még engem is.

ANNA Nem, megnyugvás sincs már. Vége, Alekszej.

KARENIN Mégsem engedhetem, hogy szenvedélyek határozzák meg az... Életünket. Most persze elmegyek. De hinni most sem tudom, hogy összetartozásunk nem állja ki az érzelmei anarchiájának próbáját, bármilyen... Következményekkel járjon is.

ANNA „Következményekkel”?!

KARENIN Most pedig isten veled!

ANNA Alekszej!

Pályaudvaron — amely még kissé lóversenypálya-szerű egyszersmind. Mert hogy Karenin vonaton érkezett, átszállni készül, s ő nézi ekként a lóversenyről áramló közönséget a vágányok között: versenyzőket, párokat és sportrajongókat — s mintha látná a nézőket is a várakozókban. S hogy víziója teljes legyen, a hangosbeszélő „sportközvetítést” ad az eseményről: „Az első pályán ott fut a gyönyörű Lora Darjalova, Milejev könnyedén és mégis egyértelműen irányítja, most érkeznek az első akadályhoz, a vágta ritmusa lassul, majd Lora kényelmesen lép át a mit sem sejtő férj fölött... Beéri Tus-

kevicset, akit Betsy Tverszkaja sarkantyúz kissé kíméletlenül, de bizonytalán szükségesen, mert így veszi a második akadályt: család és kötelezettségek magasztott sáncát, ugrása kecstelen, de sikeres, igen, fut tovább... A harmadik pályán, angol stílusban, kissé oldalazva viszi a kétszeresen elvált Paszkugyina grófnő a kissé félénk Karibanovot, a fiatalember nemigen ura a helyzetnek, a sebesség mintha megrémítene, a társaság akadályánál rosszul választja meg a ritmust, a bukás elkerülhetetlen... Alekszej Karenin... Ekkor Karenin felpillant, a pályaudvar visszaváltozik pályaudvarrá: valaki a nevét kiáltotta. Kedves, rosszul öltözött, nyüzött kis asszony: Dolly Oblonszkaja

DOLLY Alekszej! Karenin!

KARENIN Dolly... Oblonszkaja... Nohát...

DOLLY Éppen hozzátok indulok. Mehetnének együtt, nem?

KARENIN Elhúzódtam kissé, ide. Nagy itt a nyüzsgés.

DOLLY Sztjepannak azonnal vissza kellett mennie Moszkvába, a verseny után. Én pedig majd követem az esti vonattal. Addig pedig, gondoltam, kimegyek hozzátok a nyaralóba. Vagy nincs ott Anna?

KARENIN De, Anna ott van.

DOLLY Meg sem köszöntem neki, amit értünk tett. Hogy az otthonunk újra otthon. Nagyszerű asszony... No, nem jössz?

KARENIN Én éppen onnan jövök.

DOLLY Ott hagyta?

KARENIN Ez nem pontos kifejezés.

DOLLY Rosszul lett, mondták.

KARENIN Igen, elájult.

DOLLY És te itt támaszkodsz. Mi történt?

KARENIN Már magához tért.

DOLLY És eljöttél. Alekszej, te bizonyosan jobban tudod nálam, micsoda asszony a feleséged, hogy érezni is milyen bölcsen érez, hogy kíméletlenül ismeri ki magát viszonyok és szenvedélyek között, s ha azt mondom, hogy a megértés bajnoka, még mindig nem mondtam eleget.

KARENIN Igen.

DOLLY Most miért hallgatsz?

KARENIN Mit tegyek hozzá? Talán annyit, hogy káprázatosan képes a szerelemre? Hogy egész testével-lelkével-szívével tud szeretni? Hogy nincs olyan gyönyör, amely érzései magasságára felérne? Vagy azt, hogy ennek a súlyos izzású szerelemnek a tárgya mégsem én vagyok, a férje, akinek nevét viseli, gyermekének apja, hanem Vronszkij százados, akinek bukásába beleájult az imént Anna Karenina?

DOLLY Mit beszélsz?

KARENIN Jól értetted.

DOLLY De hiszen ez lehetetlen! Hogy Annát elcsábítsák, hogy hűtlen legyen...

KARENIN Nem, ez nem csábítás és nem hűtlenkedés, nem az érzékek sportja és nem is amolyan társasági pikantéria kelléke, amivel szinte mindenki rendelkezik, de amiről, mint teszem azt, a fehéreneműkről, senki nem beszél; nem, ez egy frissen és forrón megvalóított szerelem, s elementárisnak és káprázatosnak érzem, csakugyan, ha történetesen nem szeretném én is, immár nyolc éve, egyre... Alapvetőbben Annát. Így azonban van benne valami... Gyalázatos.

DOLLY Nem tudom elhinni. Fordulj vissza velem, és tisztázzunk mindent.

KARENIN De hiszen éppen a tisztázás után jöttem el. Dolly, ezen már túl vagyunk.

DOLLY Minden mondatára emlékszem, minden hangsúlyára, amivel szerelemről, házasságról, érzelmek rendjéről és otthonról beszélt. Amelyekkel újra lehet kezdeni mindent, s amire néha vissza kell gondolnom, amikor nem könnyű... Mert nem mindig könnyű. Most pedig... Ki kell mennem hozzá.

KARENIN Menj hát.

DOLLY Meg akartam köszönni neki, amit mivelünk tett. Meghálálni, csak nem tudtam, hogyan. Hát így fogom, Alekszej. Hogy most majd én segítek rendbe tenni a ti életeteket.

KARENIN Kedves kis Dolly...

DOLLY Miért nevez engem mindenki „kis” Dollynak?

Igenis, meglátod, mire leszek képes. Isten veled, Alekszej. És kívánj sikert nekünk.

KARENIN Nem, nem tudom, mit kívánjak, Dolly.

Teraszon. Anna és Vronszkij összeölelkezve áll, majd gyengéden szétválnak, s látható, hogy a férfi jobb karja fel van kötve, ajka felrepedt, szeme alatt kék folt — igen vigasztalan látvány

ANNA Nem, ne beszélj, ha most nehéz. Majd hallgatlak.

VRONSZKIJ A fogaim... Meglazultak, az esés miatt. De azért... Lassan, tudok.

ANNA Istenem, csakhogynem itt vagy. Nem éltem volna túl...

VRONSZKIJ A mentőben... Még mellébeszéltem, mondták. Jóvátehetően, suttogtam: elpusztítottam. Azután rólad beszéltem... Hívtalak. És Frufrut.

ANNA Mondd csak: lelőtték?

VRONSZKIJ Akkor veszítettem el az eszméletemet. A lövésre. Addig néztem a hatalmas, okos szemét. Egészen közel volt hozzám. Nincs... Segítség.

ANNA Mi lesz most?

VRONSZKIJ Vége. Pedig... Milyen boldogok voltunk. Futás közben... Éreztem Frufrun is az örömét... Hogy erős. Szabad. Szágu... Ezért lehattunk mindenkinél gyorsabbak. Egyek voltunk, a lélegzetünkkel, a szívverésünkkel is... És tudtuk, hogy itt nem következhet más... Vagy... Vagy... Én... Túléltem

ANNA Alekszej...

VRONSZKIJ Repültünk... Éppen. Rásimultam, elvesztem benne, itt vétettem. Szemberagyogott a nap. A sánc mögött... Nem láttam... Elfelejtettem... Az árkot. Ó látta, de én... Korábban ereszkedtem vissza rá. Még szállt. Elroppantottam a gerincét. Megölttem... Kedvesem... Frufru.

ANNA Alekszej!

VRONSZKIJ Vége. Belepusztult. Nekem... Csak a karom... A fogaim. És... A karrierem.

ANNA Hallgass. Pihenj egy kicsit. Milyen jó, sós a bőröd.

VRONSZKIJ Jaj, itt fáj. Még a csókid is.

ANNA Szeretlek, Alekszej. Összetörve is. Bukottan is. VRONSZKIJ Ezért hívtalak, eszméletlenül. Mert nincs másom már... A szerelmeden kívül.

ANNA Most már nekem sincs.

VRONSZKIJ Megmondtad... Kareninnek?

ANNA Meg sem kellett mondanom. Egyszerre ájultunk el, Alekszej.

VRONSZKIJ Majd bal kézbe fogom a pisztolyt.

ANNA Micsodát?

VRONSZKIJ És mit felelt?

ANNA Szabadok vagyunk.

VRONSZKIJ Ezt mondta?

ANNA Karenin? Dehogy. A szerelméről beszélt, illetve az összetartozásunkról. Mennyire... Kicsinyes! Ez nem érzelem, nem szenvedély, ez teória! Undorodom a jószágától, a türelmétől, a végtelen szabadelvűségétől, mert mintha nem egy ember, hanem egy eszme-rendszer lett volna a férjem, amit a magam mulandó érzelmeivel meg nem ingathatok, míg ő meggyőződése birtokában egészen rám telepszik a szerelmével, amely alól ezért nem lehet szabadulnom, mely utánam nyúl, lefog, s bármit tehetek, nem múlik, ugyanolyan forrón lobog. Hát létezik ez?

VRONSZKIJ A gyereket is... Tudja?

ANNA Furcsán kérdezed, Alekszej! Jaj, ne haragudj. Tudja, igen, megmondtam neki. S mit mondott? „Következmény”, vagy egyéb ilyesmit. Mintha azt mondta volna: szövődmény. Istenem, Szerjzsa hol van? Szerjzsa! Szerjzsa! Talán a kertben.

VRONSZKIJ Tehát: vége? Szabadok vagyunk?

ANNA Alekszej! De hiszen már akkor vége lett, amikor megismertelek! Most a tudomására hoztam. Mi kell még? A többi formalitás.

VRONSZKIJ Anna, ilyen könnyű... Csakugyan?

ANNA De amikor hozzád tartozom. A gyereket viselem. Szeretlek... Szeretsz... Alekszej...

VRONSZKIJ Ne sírj, Anna. Biztosan találunk valami... Megoldást.

ANNA Megoldást?!

VRONSZKIJ Hogy együtt élhessünk...

ANNA Mint a szeretőd? A kitarítottad? Az ágyasod?

VRONSZKIJ Anna! Nyugodj meg!

ANNA Nyugodjak meg. Karenin is ezt mondta.

VRONSZKIJ Kedvesem! De hiszen szeretlek. És döntött... A testünk. Nekünk pedig le kell vonni a döntéséből a konzekvenciákat.

ANNA Csak konzekvenciákat? Tévedtem volna? Hogy kettőnk közül csak én vagyok szabad?

VRONSZKIJ Miért nem akarsz érteni, Anna?

ANNA Szerjözsa! Hol van Szerjözsa?!

Belép Dunya

DUNYA Szerjözsát és a nevelőnőt Pétervárra küldte az úr. Asszonyomnak viszont látogatója érkezett.

ANNA Istenem!

Dunya távozik, jön Dolly

DOLLY Ó, Anna, mennyire örülök! Üdvözlöm, százados úr.

ANNA Kedves kis Dolly, milyen régen láttalak...

DOLLY A bálon, legutóbb a bálon. Milyen rosszul nézel ki, Anna.

ANNA Ne higgy a kinézetemnek.

VRONSZKIJ Le kellene pihened. Nem vagy jól.

DOLLY Sápadt vagy, és szinte remegsz. Mint szegény Kitty húgom.

VRONSZKIJ Azt hiszem. távoznom kellene.

ANNA Maradj még, Alekszej. Kérlek.

DOLLY Milyen régen készülök már hozzád! Annyira, de annyira tele van hálával a szívem... Szinte boldog vagyok. És így látlak viszont.

ANNA Hálával? Miért?

DOLLY Mindazért, amit értünk tétél. Hogy újra család a családunk. Hogy... Ha a szerelem ideje már lejárt is, azért érzem, hogy összetartozom... Az urammal. Néha esténként is otthon van már. És lehet, képzeld, lehet... Hogy ötödik gyerek is lesz...

ANNA Hát... Dolly... Ezért jöttél?

DOLLY Ezért. Rettenetes most belegondolnom, hogy ha azon az éjszakán nem suttogsz az ágyam mellett hajnalig, talán elhagynom az uramat.

VRONSZKIJ Búcsúszom.

ANNA Ne menj el még. Alekszej.

VRONSZKIJ Mennem kell. Vissza a pályára. Nem akarom, hogy Frufrut átadják a vágóhídnak.

ANNA Értem.

VRONSZKIJ Utána pedig még végig kell vonulnom a laktanyán. Így. Fel az ezrediránkságra, hogy elbocsássanak a szolgálatból.

ANNA Itt hagysz.

VRONSZKIJ És ha még át tudok jönni, visszafelé, a nagy, kövezett udvaron, hát akkor leszek teljesen szabad.

ANNA Szabad? Ha elmész: szabad? Istenem, Alekszej.

DOLLY Isten áldja.

VRONSZKIJ Anna...

ANNA Menj, menj már!

Vronszkij meghajol és elmegy

Bocsáss meg, Dolly, könyörgöm, bocsáss meg!

DOLLY Hogyan? Nem értelek. Miért bocsátanék meg?

ANNA Mindenért. Amit tettem. Veled.

DOLLY Velem? Amiért jöttem... Vagy arra céloz, amit Kareninnel?... Találkoztam veled a pályaudvaron. Mindent elmondott. És ezért...

ANNA Karenin? Hogy kerül ide Karenin?

DOLLY Neki kellene megbocsátania, és tudom, hogy meg is fog.

ANNA Tévedtem, Dolly. Nem lehet szerelem nélkül. Elmegy az életünk, és még csak emlékeztetés sem tettük. Minden jobb, mint a lélek elsorvasztásának az a gyalázata, amit most megköszönni jöttél.

DOLLY Anna. Nem értelek. Egészen összezavarsz.

ANNA Istenem, elment Alekszej.

DOLLY Rajtad múlik, és visszajön.

ANNA Miről beszélsz? Jaj, igen, mindkettő Alekszej... Különös, ugye? Tegnapelőtt azt álmodtam, hogy mindketten a férjem, hogy szerettétek egymást és engem, és elhalmoztak kedveskedésükkel... Verejtékben úszva ébredtem.

DOLLY Anna, neked egy férjed van, és a kötés közöttetek... Nem mulandó.

ANNA Igen, ezért volt a verejték, mert egyetlen férfihoz tartozom most már, ahhoz, aki elment, s a szerelem úgy ejtett hatalmába, hogy sem az akaratom, sem a tisztességem, sem semmiféle evilági erő nem renvítheti meg.

DOLLY Anna, de hiszen akkor semmi sem érvényes!... ANNA Minden érvényes! Csak a hazugságaink nem érvényesek, kedves Dolly, s az ezeket beburkoló okoskodásaink, amelyek úgy foszlanak le a szenvedélyek első fuvallatára, mint ezek a hülye vatták a barkákról itt, a kertben, látod? Jaj, elszédültem.

DOLLY Hogy lehetne hazugság az, amire az életedet építetted? És éppen azzal a remek Kareninnel? S hogy ne lenne százszor inkább csalás ezé a mosolygós századosé, aki lóversenypályák és báltermek sportolója?

ANNA Nem, ne beszélj, Dolly, most ne beszélj... Nézd ezeket a barkákat, amint sodródnak a szélben... Imbolyognak, mint ez a terasz...

DOLLY Anna, mi történt?

ANNA Asszonyok, úgy tudom, még a bűneikért is szeretnek férfiakat, de én Karenintől még a „remek-sége” miatt is undorodom. Nagyszerű ember, formátuma van, bölcs és türelmes, csak éppen eleven érzelmeit nem sikerült még megéreznem soha. Bezzeg, ha egyszer Oroszországgal bújhatna ágyba, micsoda szenvedélyek szabadulnának el akkor!

DOLLY Anna!

ANNA Ha megölne, darabokra tépne, megtévelyodna, érezném, hogy szerelem volt egykor, aminek most vége lett, de nem: ő mérlegel, várakozik. szabadelvű gyakorlatokat végez velem, meggyőződését teszi próbára, mert a szíve helyén már réges-rég csak élvek halmaza lüktet! De én. én eleven asszony vagyok, Isten teremtett annak, az én véretem nem gyűjtja fel más, csak ami forró, ami emberi, ami Vronszkij.

DOLLY Ül vissza, Anna! Mennyire elsápadtál! Ül le gyorsan, add ide a fejed, ez segített Kitty is mindig, kedvesem. És most nyomd.

ANNA Rajtam nem segít, ami Kitty. Jaj, megfájdult. És itt... Úgy feszül.

DOLLY Anna... Ez a hirtelen szédülés, ez a különösen fénylő szem... Fénytelen bőr, kissé megduzzadt arc, feszülő mell... Ugye? Mintha tükörbe néznék.

ANNA És mit látsz, Dolly? Istenem...

DOLLY Hogy a csábító diadalmaskodott és távozott. Hogy Isten eltakarja szemét. Hogy jövő szezontól a pétervári társaság nem fogad.

ANNA Nagyon, nagyon fáj. Boldog vagyok, Dolly!

DOLLY Tessék, a zsebkendőm, Anna. Összemaszatolod az arcod.

ANNA Tudom, hogy ennek a szerelemnek, az övének, lényege a csábítás s az állhatatlanság, de ez mégis szerelem, melynek kiváltásában és élvezetében nem csak évtlen nem vagyok, de sorsszerűnek érzem éppen ezt a bűnömet. Jaj, nem múlik... És így nem utálhatja Isten sem, de legalábbis el kell fogadnia, ha már eltúrte, hogy halandók az ő színe előtt folytassanak adásvételi viszonyt mulandó érzelmeikkel: mióta már! Akik pedig a háta mögött üzletelnek boldogtalan érzelmeikkel, a Tverszkaják és Tuskevicsek és az egész pétervári Babilon, hát rekeszenek csak ki, és kövessenek meg, hiszen méltán tartják megbocsáthatatlanabbnak az én szabadságomat, mint a maguk csalásait! Istenem... Fáj.

DOLLY Gyere, Anna, itt, a vállamon... Sírj csak nyugodtan...

ANNA Dolly... Nagyon fáj. És én tényleg... Boldog vagyok...

DOLLY Nyugodj meg, Anna. Elmúlik.